บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การพัฒนาเหล่านี้จะประสบผลสำเร็จได้มากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรในชาติ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรวัยเรียนในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและสมอง มีการพัฒนาทางด้านสติปัญญาความคิด จิตใจอารมณ์ และสังคม เด็กในวัยนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีสุขภาพสมบูรณ์และแข็งแรง ถ้าหากสุขภาพไม่ดี มีการเจ็บป่วยอยู่เสมอย่อมจะมีผลทำให้การศึกษาและการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ไม่สามารถดำเนินไปได้ดีเท่าที่ควร ดังที่นักปรัชญาชาวกรีก 2 ท่านได้แก่ อริสโตเติล (Aristotle) และพลาโต (Plato) ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า "การที่จะให้การศึกษาทางด้านอื่น ๆ นั้นสมควรที่จะให้เด็กมีสุขภาพดีดีเสียก่อน" หมายความว่า ถ้าเด็กมีสุขภาพดีการศึกษาเล่าเรียนก็ย่อมจะดำเนินไปด้วยดี เด็กสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ไปใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม (สุชาติ โสมประยูร 2525: 1-2) การระวังรักษาและส่งเสริมสุขภาพเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบส่วนบุคคล ดังนั้นทุกคนจึงต้องรู้จักดูแลสุขภาพของตนเองอยู่เสมอ

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน 5 ปี (พ.ศ.2525 - 2529) ได้ให้ความสำคัญแก่เด็กและเยาวชนไว้ว่า "เด็กและเยาวชนเป็นพลังสำคัญในการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ และการปกครองของประเทศในอนาคต เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นประชากรกลุ่มใหญ่คือประมาณ 2 ใน 3 ของประชากรทั้งประเทศ การพัฒนาเยาวชนจึงเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินอย่างกว้างขวางควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรด้านอื่น ๆ"

(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ 2525: 39) ดังนั้น การพัฒนาสุขภาพของเด็กและเยาวชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งจัดการศึกษาภาคบังคับ และเป็นสถาบันที่รวมของเด็กในวัยเรียนเป็นจำนวนมาก เด็กเหล่านี้มาจากที่ต่าง ๆ การส่งเสริมสุขภาพให้แก่เด็กนักเรียนจึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน โดยการจัดโครงการสุขภาพขึ้นในโรงเรียนซึ่งได้แก่สอนสุขศึกษา การจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ และการจัดบริการสุขภาพ อันจะเป็นพื้นฐานในการสร้างสุขนิสัยที่ดีให้แก่นักเรียน ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติทางด้านสุขภาพที่ถูกต้อง และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตได้อย่างเหมาะสม ดังที่ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2525: 22) ได้กล่าว "โรงเรียนเป็นสถานที่ที่จะช่วยปรับปรุงนิสัยทางสุขภาพอนามัยของนักเรียนเด็กในระยะวัยเรียนเป็นวัยที่สามารถจะมีหรือเสริมสร้างนิสัยต่าง ๆ ได้ นิสัยทางด้านสุขภาพอนามัยก็เป็นสิ่งหนึ่งที่จะเกิดกับตัวเด็กได้"

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของสุขภาพและเน้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพมาก โดยคำนึงถึงประโยชน์ และการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของเด็กให้ได้มากที่สุดด้วยการดูแลสุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้สุขภาพที่ดีแล้วคงอยู่เช่นนั้นตลอดไป หรือถ้าสุขภาพอยู่ในระดับไม่น่าพอใจก็ปรับปรุงส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีจุดมุ่งหมายในส่วนของความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต โดยมุ่งให้เด็กมีสุขนิสัยส่วนตนและส่วนรวมทั้งทางกายและจิตใจ (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 2) ในปัจจุบันแม้ว่าจะมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการศึกษา ทางด้านการแพทย์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อสุขภาพของประชาชนเพียงใดก็ตาม แต่ปัญหาสุขภาพของประชาชนก็ไม่หมดสิ้นไป ประชาชนโดยทั่วไปยังคงประสบความเจ็บป่วยด้วยโรคภัยไข้เจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนปีละไม่น้อย

สำหรับสภาวะสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครก็เช่นเดียวกัน ยังพบว่านักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นจำนวนมากที่มีสภาวะสุขภาพไม่สมบูรณ์ และเป็นโรคต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากสถิติการตรวจสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยกองอนามัยโรงเรียน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ.2526 ได้มีการตรวจสุขภาพนักเรียนจำนวน

12,356 คน พบนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพร้อยละ 73.65 โรคที่พบ ได้แก่ ฟันผุร้อยละ 58.36 โรคทวัด ร้อยละ 10.79 โรคผิวหนัง ร้อยละ 5.79 โรคขาดสารอาหาร ร้อยละ 2.24 โรคเหาร้อยละ 1.88 สายตาผิดปกติ ร้อยละ 1.46 และโรคอื่น ๆ อีกหลายโรค

ปัญหาสุขภาพดังกล่าว ส่วนใหญ่เกิดจากโรคซึ่งสามารถป้องกันได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติตนของนักเรียนยังไม่ถูกต้อง มีสุขนิสัยไม่ดี ขาดการระมัดระวังในการดูแลสุขภาพของตนเอง ถ้านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีสุขนิสัยที่ดี มีสุขปฏิบัติที่ถูกต้องและรู้จักดูแลสุขภาพของตนเอง โดยนำเอาความรู้ที่เรียนมาปฏิบัติจริงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ก็สามารถจะป้องกันปัญหาสุขภาพเหล่านี้ได้จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครกับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำผลที่จะได้มาพัฒนาโครงการสุขภาพในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการสอนสุขศึกษา และการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักดูแลสุขภาพตนเองให้ดียิ่งขึ้น

<u>วัตถุประสงค์ของการวิจัย</u>

1. เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเกี่ยวกับเพศของนักเรียนและสังกัดของโรงเรียน

<u>ขอบเขตการวิจัย</u>

1. การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษากับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมปีที่ 6 ปีการศึกษา 2528 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครและโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. การศึกษาการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเพศของนักเรียนและสังกัดของโรงเรียนเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถนำไปใช้สำรวจและเปรียบเทียบหาความแตกต่างในการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนได้

2. นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ตั้งใจตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจและถือว่านักเรียนดูแลสุขภาพตนเองเช่นนั้นจริงตามที่ตอบแบบสอบถาม

ความจำกัดของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้จากแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยไม่ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมสุขภาพด้านต่าง ๆ และบันทึกประจำวันเกี่ยวกับสุขปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยจึงอาจคลาดเคลื่อนได้

คำจำกัดความในการวิจัย

สุขภาพ หมายถึง ภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี มิใช่เพียงแต่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและทุพพลภาพเท่านั้น และคำว่าสุขภาพในที่นี้มีความหมายรวมถึงสวัสดิภาพด้วย

การดูแลสุขภาพตนเอง หมายถึง การระมัดระวัง การดูแลเอาใจใส่ คอยสำรวจและให้ความสำคัญที่จะกระทำหรือปฏิบัติเป็นประจำ เป็นครั้งคราว หรือตั้งใจกระทำอย่างแน่นอนเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง อันจะเป็นผลให้สุขภาพของผู้กระทำอยู่ในภาวะที่สมบูรณ์

สุขปฏิบัติ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนเรากระทำหรือปฏิบัติโดยมีความมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดสุขภาพและสวัสดิภาพ เช่น การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การตรวจร่างกายประจำปี

สุขนิสัย หมายถึง นิสัยที่ก่อให้เกิดสุขลักษณะอันเป็นผลช่วยทำให้บุคคลมีสุขภาพดี เช่น การแปรงฟันเป็นประจำ การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมปีที่ 6 ปีการศึกษา 2528 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 ถึงประถมปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครและโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย